

Fra Centralafrika.

Geografisk Tidsskrift, Bind 21 (1911)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0021-PDF/gto_0021_68348.pdf

Link til website:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68348>

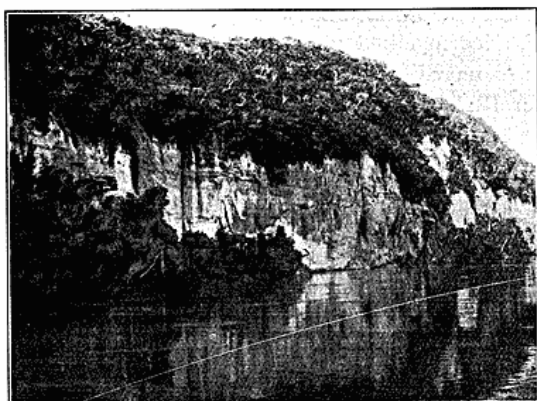
pdf genereret den : 22/5-2008

Fra Centralafrika.

Af

Premierløjtnant i Hæren Willemoes d'Obry¹⁾

Lusambo, Kasai-Distriktets Hovedstation, ligger paa Sankuluflodens højre Bred, ligesom i en tørlagt Bugt, omgivet af 50—100 Meter høje Bak-

Skrænt ved Sankulufloten.

ker, der ned mod Floden flere Steder danner stejle Skrænter af løs Sandsten eller fast Sand, poleret af Strøm og Regn. Med de røde Aarer, dannede af det jærnholdige Vand, som filtrerer sig ud til Brinkerne, ligner disse, navnlig naar de efter et Regnskyl endnu er straalende blanke, Vægge af Porfyr.

Floden er 3—400 Meter bred, men lidet dyb, og i den tørre Tid — fra Maj til Oktober — ser man de lange, gulhvide Sandbanker midt ude i Floden.

Rundt om Stationen ligger et Utal af Negerlandsbyer, og saa godt som al Jord er opdyrket. Man har sagt mig, at der kunde regnes med 35—40,000 sorte Beboere i Byens nærmeste Omegn — jeg tror, at dette Tal er stærkt overdrevet, og at

man kommer Sandheden nærmere ved at halvere det.

Som alle de store Stationer langs Floden er Lusambo et sandt Pulterkammer af Negerracer og Negerstammer; en Mængde forhenværende Soldater og Arbejdere, som efter at have udtjent ikke ønsker at vende tilbage til deres Landsbyer og til Slavelivet hos de indfødte Høvdinge, har bosat sig i Omegnen og dyrker Jorden eller lader sig fæste paany som Arbejdere. En ret betydelig Del er dog Vagabonder efter i Løbet af kort Tid at have givet alle deres opsparede Penge ud her hos deres »Brødre og Søstre«. Som saadanne betragtes Folk fra samme Landsby, og Betragtningen er ikke ganske ulogisk. Der er i det hele mellem Negere fra samme Stamme, og navnlig mellem dem fra samme Landsby, en stærkt udviklet Solidaritetsfølelse, der ofte under Rejserne giver sig et smukt Udtryk, men som i store Stationer nærmest danner Grundlaget for Organisationen af de veldisciplinerede Tyvebander.

Med Hensyn til Raceinddeling kan Hovedparten af Beboerne henføres til de tre Kasai-Stammer:

Ved en Dampers Ankomst til Mopolenge.

¹⁾ Ansat p. t. i belgisk Kongo ved den topografiske Tjeneste.

Batetelaer, Bakubaer og Balubaer¹⁾, vidt forskellige i Sprog, Skikke og Karakter.

I Batetelaerne har man en af de smukkeste og stolteste Stammer, der forøvrigt i det hele er stærkt paavirket af de arabiserede Negerfolk Øst for Lomamifloden. Det er et udpræget Krigerfolk, der ikke altid afventer, men ogsaa søger Anledning til Strid med Nabostammerne, som det er i høj Grad overlegen. Hvad der har gjort den yderligere frygtet, navnlig i den sydlige Del af Distriktet, er

Europæisk Familieliv i Kongo.

den Omstændighed, at Menneskeæderiet hos dem indtil for ikke mange Aar siden var en Selvfølgelighed. I Nedrekongo talte man for nogle Aar tilbage med en vis Gru om denne Stamme, der havde Ord for at være særlig oprørsk, navnlig efter Myteriet paa Shinkafortet og Oprøret i Luluabourg. Jeg har hørt forskellige Versioner af Aarsagen til disse Revolter, der begge var meget alvorlige, men de fleste er i den Grad modstridende, at det ikke

¹⁾ Forbøgstavene Ba- er Flertalsmærket; i Enkelttal er Forstavelsen Mo-, og Stammens Særsprog eller Dialekt betegnes ved Forstavelsen Ki- (f. Eks. Kitetela).

er godt at vide, hvor Sandheden ligger. Imidlertid betragtes det som uden for al Tvivl, at Aarsagen til Udbruddet begge Steder maa søges i enkelte Hvides ufornuftige Optræden.

Batetelaerne har i deres Karakter en Egenskab, der adskiller dem fra de øvrige Kasainegere: Skinsygen. Og denne er da ogsaa Drivfjederen til de halvfemsindstyve Procent af de Misgerninger, der udøves. Den er hos dem Civilisationens første Mærke. Forøvrigt er den ikke grundløs; Kvinderne, der gennemgaaende er høje og smukt byggede, er saa kokette, som de kan være med en Beklædning, hvis Nedringethed undertiden — navnlig i det indre — naar til Anklerne, der prydes med et Bjælde- eller Perlebaand.

Kvinderov, Flugt og Bortførelser hører til Dagens Ordre.

Kvinden straffes i Reglen ikke; hun er for kostbar, hun sælges. Men hvis hun tilhører en Høvding, vil Bortføreren, naar han bliver opdaget, i det mindste miste et Øre eller Næsen; denne Straf anvendes ogsaa for almindelige Tyverier. Ganske ejendommelig er en gammel Skik, der paa en Gang viser de Sortes Betragtning af Kvindens Stilling i Samfundet og den praktiske Sans, med hvilken man gaar paa Akkord med de gamle Love.

Hvis en Kvinde, naar hun bliver rasende — det hænder nemlig ogsaa i Afrika — skulde rive sit Klædningsstykke af, og, selv om det er nok saa lille, slaa med det efter sin Mand, skal hun dø. I hvert Fald kan den Forsmædelse, der saaledes er overgaaet Manden, kun sones med Døden. Nu er imidlertid i den sidste Generation Kvindernes Værdi — jeg mener Pengeværdi — gaaet betydeligt fremad, og saa har man fundet paa, at Straffen ikke behøvede at ramme netop Kvinden, men ligesaa vel kunde fuldbyrdes paa et Mandfolk, der jo i Grunden, navnlig naar Talen er om de fjendtlige Nabostammer, ikke er meget værd.

Og saa gaar Manden ud og slaar et Menneske ihjel, fordi hans Kone i daarligt Humør har revet sine »Klæder« af sig og slaaet Manden med dem.

Intet Sted i Distriktet er Kønssygdommene saa udbredte som hos denne Race, og det er først efter at Regeringen har taget den vise Forholdsregel at paahyde øjeblikkelig Anmeldelse af Sygdomstilfælde, under Straf af en Maanedes Tvangsarbejde for Udeladelse eller forsinket Anmeldelse for Soldater og Arbejdere, at disse Sygdomme tager af i Stationerne.

Jeg blev meget pinligt overrasket, da jeg i Juni 1906 opdagede, at medens der ikke var et eneste Tilfælde blandt over Hundrede Balubaer, var der tredsindstyve af firs blandt Batetelaerne. Og da jeg forklarede dem Aarsagen til og Midlerne mod disse Sygdomme, saa lo de blot og sagde:

»Nej — det er saamænd ingen Ting; det har vi alle sammen hjemme hos os!«

Man kunde se, at de morede sig over Evro-pæernes Bornethed.

Høvding fra Bolobo.

Bakubaerne er et Forretnings- og Industri-folk. De er llinke Agerdykere, Fiskere, Vævere og Kautsjukproducenter. Deres Maatter er et overmaade smukt Arbejde, og de Stoffer, de forarbejder af Græs- og Palmefibre, er nydelige og ofte kunstnerisk udførte. Som særligt Stammenærke ser man de rigtige indfødte Bakubaer bære paa Hovedet en Hat af fint Flettearbejde, en lille omvendt Sykurv, og deres Lændeklæde er — hvad enten det er evropæisk eller indfødt Stof — draperet foran med en Kæmperuche og garneret med smaa Konkylie.

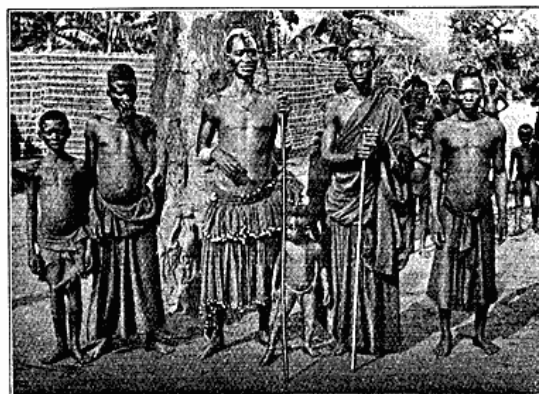
Paaklædningen fuldstændiggøres af en Del Tin- eller Messingringe om Arme og Ankler, og

Kvinderne, hvis Robe bestaar af en lille og en stor Firkant Tøj for og bag — en Slags stærkt forkortet Direktoriestil — forhøjer deres Charme ved at indgnide Kroppen i rød Oliefarve.

Fra Basongomenøerne har Bakubaerne adopteret Vævningen af et særligt Stof, en Art groft Fløjl, ofte i flerfarvede Mønstre.

Arkitekturen er hos Bakubaerne overalt den samme: smaa firkantede Bambus- eller Rør-hytter med Skydedør og høj Tærskel. For Høvdingernes Vedkommende findes, særlig i Nærheden af Stationer og Faktorer, lerklinede Huse med paamalede Tegninger.

Det er gennemgaaende fredelige Folk og dygtige Arbejdere.

En Bakuba-Høvding med Følge.

Endelig kommer den Race, der med sin Mangfoldighed af Stammer og Understammer danner Hovedbefolkningen i Kasaidistriktets Midtparti og den sydvestlige Del af Katanga: Balubaerne.

Det er et Slavefolk.

Skamfølelse er de ikke i Besiddelse af, Stolt-hed kender de ikke, lyve og stjæle gør de med en Lyst og Omhu, som vilde være rørende, hvis den ikke var uhyggelig. Dovenskab og Fejghed er hos dem naturlige Egenskaber, og Fetishismen har i denne Stamme en mægtig Udbredelse.

Kvinderne er, som de fleste Negerinder, gode Mødre og vaager omhyggeligt over deres Børn; disse straffes sjældent og faar Lov til at skribe som smaa. Alt i alt kan man sige, at Civilisationen ikke har faaet Tag i dette Folk.

De arbejder til Husbehov, sulter uden Klage, og holder sig helst fra Ufred, selv om de skal købe Freden ved Udlivering af Slaver.

Som Bærere er de fortrinlige, saa længe de ikke er bange. Af Industri har de intet særligt ud over de tarveligt udhuggede Gudebilleder.

Jeg har en Gang haft Lejlighed til at konstatere den store Forskel, der er mellem Batetelaer og Balubaer med Hensyn til Karakteren. De Folk, jeg endnu har som faste Arbejdere, og som har været hos mig fra min Afrejse i Lusambo i Juni 1904, bestaar af Batetelaer og to Balubaer. En Gang lod jeg et Arbejde — Præparation af en Fugleham — udføre af en Mand af den førstnævnte Race, og da han var færdig, bad han om en »Matabish« (Gave, Belønning). Naar man har to Hundrede Mand i Karavanen, er det meget uheldigt, om de skulde faa Indtrykket af, at de har Ret til noget udover den kontraktmæssige Forplejning og Løn, og jeg svarede derfor, at jeg kun gav Gaver til »store Høvdinge og til Slaver«. Om han var en af Delene? — »Nej«.

Siden den Dag — det var i 1905 — har jeg aldrig hørt en Anmodning fra en Batetela om en Matabish, men derimod fra en af de to Balubaer, som paa mit Spørgsmaal, om han maaske var en stor Høvding, svarede smilende: »Nej, men jeg er Slave«.

Han har maattet høre det ofte siden af Kameraterne, men det gør intet Indtryk paa ham.

En Batetela vilde udpønse en raffineret Hævn, hvis man kaldte ham »Slave«. Og jeg har, ikke en men mange Gange, hørt baade Ordskifter og Trusler, naar en Hvid har sagt »Mosendji« til en sort Boy; dette Ord svarer nærmest til »Bonde-tamp«.

Balubaerne kan, lige saa lidt som de to foran omtalte Racer, sige sig fri for at have drevet Menneskeæderi i større Maalestok, og i et Øjeblikks Fortrolighed, som man kan have, naar man passerer med de Sorte ved en hyggelig Vagtild, forsikrede en af mine Folk mig, at der kun var et Menneske i min Karavane, der ikke havde smagt Menneskekød, og det var min lille 8-Aars Boy fra Nedrekongo.

»Kvinderne har naturligvis intet faaet«, tilføjede han som formildende Omstændighed, »— undtagen Batetelaernes; de generer sig saamænd ikke!«

Om den store Høvding Zambi Panja (Guds Broder), hvis Efterfølger er den nuværende Panja Mutombo, fortælles der, at han hver Dag spiste et Menneskehjærte. Liget blev kastet i Vandet, og saa sad Balubaerne langs Bredden og ventede paa at se det komme.

Balubaerne adskiller sig i en Mængde Understammer, tildels med forskellige Dialekter. Men Hovedforskellen dannes af Tatoveringen, der enten kan være i kongruente Mønstre som hos Balubana mifundi, eller blot uregelmæssige, ligesom planløst smaalhuggede Masker som hos Balubana tapo.

Tatoveret Balubana mifundi Kvinde

Hos de førstnævnte kan man, navnlig hos Kvinderne, finde Eksempler paa Tatovering, der danner den mest fuldendte Læderplastik, og man forstaar da ogsaa, at disse Damer, i Lighed med deres hvide Søstre, blotter en betydelig Del af Overkroppen, naar de skal danse.